

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонаознавства
імені Костянтина Нємця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології, географії, рекреації і туризму

Катерина КРАВЧЕНКО

серпень 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРИКЛАДНІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

рівень вищої освіти	<u>доктор філософії</u>
галузь знань	<u>10 – Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106 Географія</u>
освітня програма	<u>Географія</u>
вид дисципліни	<u>за вибором</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«27» серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

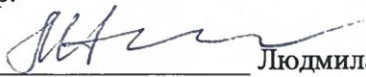
Катерина Юріївна СЕГІДА, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Наталія Володимирівна ГУСЕВА, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис) Людмила НЕМЕЦЬ

«27» серпня 2025 р.

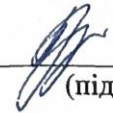
Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Географія»

Гарант освітньо-наукової програми Катерина СЕГІДА
(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «27» серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії

(підпис) Юлія ПРАСУЛ

«27» серпня 2025 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Прикладні суспільно-географічні дослідження» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії з галузі знань 10 – Природничі науки спеціальності 106. Географія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів теоретичних знань і практичних компетентностей щодо організації та проведення прикладних суспільно-географічних досліджень, спрямованих на розв'язання актуальних проблем регіонального розвитку на макро-, мезо- та мікрорівні й планування та практичного застосування суспільно-географічних знань у процесах прийняття управлінських рішень, а також інтеграції результатів досліджень у власні дисертаційні дослідження.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- 1) оволодіння знаннями сутності, специфіки та методологічних засад прикладних суспільно-географічних досліджень як важливого напрямку реалізації наукових знань у практиці регіонального управління на макро-, мезо- та мікрорівні;
- 2) розуміння відмінностей між фундаментальними та прикладними дослідженнями, особливостей їх методології, організації та результатів;
- 3) опанування методики організації та проведення прикладних суспільно-географічних досліджень на замовлення органів влади, бізнесу, громадських організацій та міжнародних інституцій;
- 4) оволодіння принципами та методами географічної експертизи проєктів, програм і стратегій регіонального розвитку на макро-, мезо- та мікрорівні;
- 5) набуття практичних навичок розроблення стратегічних документів регіонального розвитку (стратегій, концепцій, програм, планів) для різних територіальних рівнів;
- 6) формування компетентностей у сфері прикладного просторового аналізу, геоінформаційного картографування та візуалізації результатів досліджень для потреб практики;
- 7) розвиток умінь щодо підготовки аналітичних записок, експертних висновків, науково-прикладних звітів і рекомендацій для органів управління та інших замовників;
- 8) розвиток здатності інтегрувати теоретичні суспільно-географічні знання з практичними потребами регіонального розвитку на макро-, мезо- та мікрорівні та власним дисертаційним дослідженням;
- 9) оволодіння навичками виконання науково-дослідницького проєкту прикладного характеру на основі теми власного дисертаційного дослідження.

1.3. **Кількість кредитів: 6.**

1.4. **Загальна кількість годин: 180.**

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Дисципліна за вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
4-й	
Лекції	
16 год.	
Практичні заняття	
8 год.	
Семінарські заняття	
8 год.	
Самостійна робота	
148 год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує навчальна дисципліна:

загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері географії та з дотичних до неї напрямів на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальні компетентності:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері географії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з географії та суміжних галузей.

СК02. Здатність застосовувати сучасні методології, методи та інструменти географічних і міждисциплінарних досліджень, цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері географії, природокористування та регіонального розвитку, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК05. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проєкти у сфері географії та з дотичних до неї напрямів.

СК06. Здатність інтегрувати знання з різних галузей, застосовувати системний підхід та враховувати технічні, правові, етичні та інші аспекти під час розв'язання наукових і прикладних задач та проведення досліджень.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує навчальна дисципліна:

РН01. Мати сучасні концептуальні знання у сфері географії та на межі галузей знань і спеціальностей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН02. Глибоко розуміти методологію природничо- та/або суспільно-географічних досліджень, застосувати її у власній науковій діяльності та викладацькій практиці.

РН03. Формулювати і перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних та/або емпіричних досліджень, наявні літературні дані.

РН04. Планувати і виконувати експериментальні, емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері географії, природокористування, регіонального розвитку і дотичних міждисциплінарних напрямів.

РН07. Вільно презентувати й обговорювати усно і письмово державною та іноземною мовами з фахівцями та широкою аудиторією результати досліджень, наукові та прикладні проблеми з географії, природокористування та регіонального розвитку, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях.

РН08. Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

1.8. Пререквізити: базові знання з суспільної географії, регіонального розвитку та регіональної політики, методів суспільно-географічних досліджень; володіння навичками роботи із статистичними даними, картографічними матеріалами та ГІС-технологіями; успішне опанування обов'язкових навчальних дисциплін «Підготовка наукових публікацій за фахом» та «Методологія та сучасні технології суспільно-географічних досліджень».

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

Теоретико-методологічні засади прикладних суспільно-географічних досліджень

Тема 1. Прикладні суспільно-географічні дослідження: сутність, специфіка, місце в системі географічних наук

Сутність і специфіка прикладних досліджень у системі географічних наук. Відмінності між фундаментальними та прикладними дослідженнями: об'єкт, предмет, мета, завдання, методологія, результати. Прикладна географія як напрям практичного застосування географічних знань. Історія розвитку прикладних географічних (зокрема, суспільно-географічних) досліджень у світі та в Україні. Основні напрями практичного застосування суспільно-географічних знань: регіональне планування, регіональна політика, управління природокористуванням, місцевий соціально-економічний розвиток, туризм, оцінка впливу на довкілля, геомаркетинг, соціальне картографування тощо. Роль прикладних суспільно-географічних досліджень у формуванні управлінських рішень та публічних практик. Потенційні замовники прикладних суспільно-географічних досліджень: органи державної влади (міністерства, відомства), органи місцевого самоврядування (обласні, районні, міські ради, об'єднані територіальні громади), бізнес-структури (корпорації, малий та середній бізнес), громадські організації, міжнародні інституції (ООН, ЄС, Світовий банк), наукові установи,

консалтингові компанії. Потреби замовників у суспільно-географічних дослідженнях. Соціальна відповідальність дослідника у прикладних дослідженнях.

Роль прикладних суспільно-географічних досліджень у процесах післякризового та післявоєнного відновлення територій.

Тема 2. Організація і проведення прикладних суспільно-географічних досліджень

Методологія організації прикладних суспільно-географічних досліджень. Етапи прикладного дослідження: ідентифікація проблеми та формулювання замовлення; розробка програми дослідження (мета, завдання, об'єкт, предмет, гіпотези, методи); збір первинних і вторинних даних; аналіз та інтерпретація даних; формулювання висновків та рекомендацій; підготовка звіту та презентація результатів; впровадження результатів та моніторинг. Етика прикладних досліджень: конфіденційність даних, конфлікт інтересів, незалежність дослідника, академічна доброчесність, прозорість методології. Джерела інформації для прикладних досліджень: офіційна статистика, відомчі дані, соціологічні опитування, польові дослідження, картографічні матеріали, ГС-дані, дані дистанційного зондування Землі. Мульти- та міждисциплінарність прикладних досліджень.

Тема 3. Географічна експертиза проєктів і програм регіонального розвитку

Сутність географічної експертизи. Принципи географічної експертизи: науковість, об'єктивність, комплексність, системність, врахування просторової специфіки. Методи географічної експертизи: просторовий аналіз, порівняльно-географічний метод, картографічний метод, SWOT-аналіз, сценарне моделювання. Види експертизи: стратегічна екологічна оцінка (CEO), оцінка впливу на довкілля (ОВД), соціально-економічна експертиза, просторова експертиза, експертиза інвестиційних проєктів. Критерії оцінювання проєктів з позицій суспільної географії: просторова відповідність, ресурсна забезпеченість, екологічна безпека, соціальна прийнятність, економічна ефективність, інституційна спроможність. Методи виявлення та оцінки просторових наслідків проєктів: аналіз сфери впливу, виявлення конфліктів землекористування, оцінка змін у системах розселення, прогнозування міграційних потоків, оцінка впливу на регіональну економіку. Структура та зміст експертного висновку.

Тема 4. Розробка стратегій і програм регіонального розвитку

Стратегічне просторове планування як інструмент регіонального розвитку на макро-, мезо- та мікрорівні. Типи стратегічних документів просторового розвитку: стратегії розвитку регіонів, стратегії розвитку міст, стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад, програми соціально-економічного розвитку, програми секторального розвитку (промисловість, туризм, освіта), схеми планування територій, генеральні плани населених пунктів, детальні плани територій. Законодавча база стратегічного планування в Україні: Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про засади державної регіональної політики», Закон України «Про державні цільові програми», Національна економічна стратегія України до 2030 року, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки та план заходів з її реалізації, Стратегія національної безпеки України, Регіональні стратегії розвитку областей на період до 2027 року, Стратегії розвитку територіальних громад, Програми соціально-економічного розвитку регіонів і громад.

Структура стратегії розвитку території: титульна сторінка та зміст; вступ (передмова, методологія розробки); аналітична частина (характеристика території, SWOT-аналіз, визначення проблем); стратегічна частина (стратегічне бачення, стратегічні цілі, оперативні цілі, завдання, індикатори); план реалізації (проекти, програми, відповідальні виконавці, джерела фінансування); моніторинг та оцінка. Методика розробки стратегічних документів: підготовчий етап (формування робочої групи, аналіз ситуації), аналітичний етап (збір даних, SWOT-аналіз, визначення проблем), стратегічний етап (формулювання бачення, цілей, завдань), операційний етап (розробка плану реалізації, визначення індикаторів), фінальний етап (оформлення документу, громадське обговорення, затвердження). Роль суспільно-географів у процесі стратегічного планування: просторовий аналіз, визначення конкурентних переваг території, оцінка ресурсного потенціалу, прогнозування розвитку, розробка просторових сценаріїв. Міжнародний досвід стратегічного планування: досвід країн ЄС, США, Канади, Японії.

РОЗДІЛ 2

Методи та інструменти прикладних суспільно-географічних досліджень

Тема 5. Методи прикладних суспільно-географічних досліджень

Сучасний інструментарій прикладних суспільно-географічних досліджень. Системний, територіальний, проблемно-орієнтований та проєктний підходи. Кількісні, якісні та комбіновані методи в прикладних суспільно-географічних дослідженнях. Статистичні методи аналізу соціально-економічних і демографічних процесів. Просторово-часовий аналіз у прикладних суспільно-географічних дослідженнях. Методи аналізу регіональних диспропорцій: індекси нерівності (індекс Джині, коефіцієнт варіації, індекс Тейла), метод стандартизованих відхилень, типологія територій за рівнем розвитку. Методи оцінки конкурентоспроможності територій: індикаторний аналіз, індексний метод, метод інтегральної оцінки, бенчмаркінг (порівняння з еталонними територіями), алмаз конкурентоспроможності Портера. Контент-аналіз, експертні оцінки, соціологічні методи в суспільно-географічних дослідженнях. SWOT-аналіз території: сильні сторони (Strengths), слабкі сторони (Weaknesses), можливості (Opportunities), загрози (Threats). Методи оцінки соціально-економічного потенціалу території: оцінка природно-ресурсного потенціалу, трудових ресурсів, виробничого потенціалу, інноваційного потенціалу, інфраструктурного потенціалу. Геоінформаційні системи для прикладних суспільно-географічних досліджень: збір просторових даних, створення баз геоданих, просторовий аналіз, геовізуалізація, підготовка картографічних матеріалів. Інтерпретація результатів прикладного суспільно-географічного дослідження.

Тема 6. Підготовка аналітичних та експертних матеріалів

Методика підготовки різних видів аналітичних та експертних матеріалів для замовників. Аналітична записка, експертний висновок, науково-прикладний звіт, policy brief (аналітична довідка для осіб, що приймають рішення): сутність, призначення, структура, обсяг, стиль викладу, вимоги до мови. Вимоги до стилю та мови аналітичних та експертних матеріалів: чіткість, лаконічність, логічність, доступність, уникнення наукового жаргону, використання

активного стану дієслів, короткі речення, структурованість тексту. Візуалізація даних в аналітичних та експертних матеріалах: таблиці, графіки, діаграми, карти, інфографіка, схеми, фотоматеріали. Принципи ефективної візуалізації: простота, чіткість, інформативність, естетичність, відповідність аудиторії. Особливості презентації результатів для різних цільових аудиторій: для органів влади (фокус на рекомендаціях, чіткі дані, короткі презентації); для бізнесу (фокус на економічній ефективності, інвестиційних можливостях, ризиках); для громадськості (доступна мова, візуалізація, зв'язок з повсякденним життям); для міжнародних організацій (відповідність міжнародним стандартам, порівняльний аналіз, best practices). Підготовка презентацій результатів прикладних суспільно-географічних досліджень: структура презентації, дизайн слайдів, кількість слайдів, баланс тексту та візуалізації. Навички публічного виступу: контакт з аудиторією, управління часом, відповіді на запитання, робота з запереченнями.

РОЗДІЛ 3

Прикладні суспільно-географічні дослідження в системі місцевого та регіонального розвитку

Тема 7. Напрями прикладних суспільно-географічних досліджень

Особливості прикладних суспільно-географічних досліджень на місцевому та регіональному рівнях. Оцінка соціально-економічного потенціалу території: методологія оцінки, джерела даних (статистичні дані, експертні оцінки, польові дослідження), структура звіту, приклади досліджень. Дослідження ринку праці: аналіз попиту та пропозиції на ринку праці, професійна структура зайнятості, рівень безробіття, міграційні процеси, прогноз потреб у кадрах, рекомендації для служб зайнятості та навчальних закладів. Аналіз інвестиційної привабливості території: оцінка інвестиційного потенціалу, аналіз інвестиційних ризиків, SWOT-аналіз, рейтингування територій, підготовка інвестиційного паспорту території, рекомендації для залучення інвесторів. Розробка маркетингових стратегій територій: аналіз конкурентних переваг, визначення цільових аудиторій (інвестори, туристи, нові мешканці), розробка бренду території, комунікаційна стратегія, моніторинг іміджу території. Планування місцевого економічного розвитку (LED – Local Economic Development): аналіз економічної бази території, визначення пріоритетних секторів розвитку, розробка заходів підтримки малого та середнього бізнесу, стимулювання інновацій, розвиток кластерів. Дослідження туристичного потенціалу та розробка стратегій розвитку туризму: оцінка туристсько-рекреаційних ресурсів, аналіз туристичних потоків, розробка туристичних маршрутів, оцінка туристичної інфраструктури, рекомендації для розвитку туризму. Соціальне картографування: виявлення вразливих груп населення, картографування соціальних проблем (бідність, безробіття, злочинність), визначення пріоритетних територій для соціальних програм. Оцінка доступності послуг: аналіз територіального розміщення соціальної інфраструктури (школи, лікарні, заклади культури), оцінка доступності для різних груп населення, виявлення «білих плям», рекомендації для оптимізації соціальної інфраструктури. Приклади успішних прикладних проєктів в Україні: стратегії розвитку ОТГ, програми відновлення депресивних територій, проєкти міжнародної технічної допомоги (U-LEAD, DOBRE, GIZ). Приклади успішних прикладних проєктів за кордоном: смарт-спеціалізація регіонів ЄС, програми відродження старопромислових регіонів, проєкти сталого розвитку міст.

Тема 8. Впровадження результатів прикладних суспільно-географічних досліджень та оцінка їх ефективності

Впровадження результатів прикладних суспільно-географічних досліджень у практику регіонального управління на макро-, мезо- та мікрорівні. Механізми впровадження: прийняття нормативно-правових актів (стратегії, програми, плани), внесення змін до діючих документів, реалізація конкретних проєктів, коригування управлінських рішень, інформаційне забезпечення діяльності органів влади. Форми взаємодії з органами влади та іншими стейкхолдерами: консультаційні послуги, участь у робочих групах, експертна підтримка, тренінги та семінари, публічні обговорення. Методи оцінювання ефективності впровадження результатів суспільно-географічних досліджень: аналіз досягнення індикаторів, порівняння ситуації «до» та «після», опитування стейкхолдерів, кейс-стаді успішних практик, cost-benefit аналіз (співвідношення витрат та вигод). Моніторинг реалізації рекомендацій: розробка системи індикаторів моніторингу, визначення відповідальних за збір даних, періодичність моніторингу (щорічний, піврічний, квартальний), підготовка моніторингових звітів, коригування стратегій на основі моніторингу. Публікація результатів прикладних суспільно-географічних досліджень у наукових виданнях. Інтеграція результатів прикладних суспільно-географічних досліджень у дисертаційну роботу.

Тема 9. Науково-дослідницький проєкт прикладного суспільно-географічного дослідження (на основі теми дисертації)

Вибір напряму прикладного суспільно-географічного дослідження на основі теми дисертаційної роботи здобувача. Формулювання прикладної проблеми, пов'язаної з темою дисертації. Визначення потенційного замовника та його потреб. Розробка програми прикладного суспільно-географічного дослідження: мета, завдання, об'єкт, предмет, методи, очікувані результати, термін виконання. Реферування фахової літератури з прикладних суспільно-географічних досліджень за обраною тематикою. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду прикладних суспільно-географічних досліджень у обраній сфері. Підготовка теоретичних та методологічних основ суспільно-географічного дослідження: теоретичні концепції, методологічні підходи, адаптація наукових теорій до практичних потреб. Розробка детальної методики проведення прикладного суспільно-географічного дослідження: вибір методів, визначення джерел даних, розробка інструментарію. Збір статистичних даних та інформації для проведення дослідження: робота з офіційною статистикою, відомчими даними, проведення власних опитувань (за потреби), польові дослідження (за потреби). Проведення просторово-часового аналізу та синтез отриманих знань за темою дослідження: застосування методів просторового аналізу, виявлення просторових закономірностей, типологія територій, прогнозування розвитку ситуації. Візуалізація результатів дослідження: підготовка таблиць, графіків, діаграм, інфографіки. Побудова графічних та картографічних моделей: створення тематичних карт, картосхем, ГІС-проєктів, інтерактивних карт. Формулювання практичних рекомендацій та пропозицій для замовника: конкретні, реалістичні, обґрунтовані, вимірювані рекомендації. Підготовка науково-прикладного звіту: титульна сторінка, зміст, вступ, аналітична частина, методологія, результати, висновки, рекомендації, список літератури, додатки. Розробка презентації науково-дослідницького проєкту: структура презентації (10-15 слайдів), дизайн, баланс тексту та візуалізації, адаптація для цільової аудиторії. Підготовка

публічної доповіді результатів науково-дослідницького проєкту: структура доповіді (5-7 хвилин), ключові повідомлення, відповіді на можливі запитання. Публічний захист науково-дослідницького проєкту перед групою: презентація результатів, відповіді на запитання, обговорення, отримання зворотного зв'язку. Підготовка наукової статті за результатами прикладного суспільно-географічного дослідження для публікації у фаховому виданні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	сем	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади прикладних суспільно-географічних досліджень						
Тема 1. Прикладні суспільно-географічні дослідження: сутність, специфіка, місце в системі географічних наук	16	2		2		12
Тема 2. Організація і проведення прикладних суспільно-географічних досліджень	16	2	2			12
Тема 3. Географічна експертиза проєктів і програм регіонального розвитку	20	2		2		16
Тема 4. Розробка стратегій і програм регіонального розвитку	20	2	2			16
Разом за розділом 1	72	8	4	4		56
РОЗДІЛ 2. Методи та інструменти прикладних суспільно-географічних досліджень						
Тема 5. Методи прикладних суспільно-географічних досліджень	18	2				16
Тема 6. Підготовка аналітичних та експертних матеріалів	20	2	2			16
Разом за розділом 2	38	4	2			32
РОЗДІЛ 3. Прикладні суспільно-географічні дослідження в системі місцевого та регіонального розвитку						
Тема 7. Напрями прикладних суспільно-географічних досліджень	12	2		2		8
Тема 8. Впровадження результатів прикладних суспільно-географічних досліджень та оцінка їх ефективності	16	2				14
Тема 9. Науково-дослідницький проєкт прикладного суспільно-географічного дослідження (на основі теми дисертації)	32		2	2		28
Разом за розділом 3	60	4	2	4		50
Підготовка до підсумкової залікової контрольної роботи	10					10

Разом за курс	180	16	8	8		148
---------------	-----	----	---	---	--	-----

4. Теми практичних і семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна форма
1	Семінарське заняття 1. Сучасні прикладні суспільно-географічні дослідження: світовий та український досвід Дискусія про роль прикладних досліджень у суспільній географії. Аналіз напрямів практичного застосування суспільно-географічних знань. Порівняння підходів до прикладних суспільно-географічних досліджень у різних країнах та в Україні. Роль прикладних суспільно-географічних досліджень у процесах післякризового та післявоєнного відновлення територій.	2
2	Практичне заняття 1. Організація і проведення прикладних суспільно-географічних досліджень. Обґрунтування методів прикладних суспільно-географічних досліджень Розробка програми прикладного суспільно-географічного дослідження на конкретну тему (на основі тем дисертацій здобувачів). Підготовка технічного завдання. Обґрунтування методів прикладного суспільно-географічного дослідження.	2
3	Семінарське заняття 2. Географічна експертиза проєктів і програм регіонального розвитку Аналіз прикладів географічної експертизи проєктів регіонального розвитку на макро-, мезо- та мікрорівні. Обговорення критеріїв оцінювання проєктів. Підготовка структури експертного висновку.	2
4	Практичне заняття 2. Розробка стратегій і програм регіонального розвитку Розробка фрагменту стратегії розвитку територіальної громади, міста або регіону. Проведення SWOT-аналізу території. Формулювання стратегічних цілей і завдань.	2
5	Практичне заняття 3. Підготовка аналітичних та експертних матеріалів Підготовка аналітичної записки або експертного висновку за результатами прикладного суспільно-географічного дослідження (на основі тем дисертацій здобувачів).	2
6	Семінарське заняття 3. Прикладні суспільно-географічні дослідження регіонального розвитку та регіональної політики Обговорення кейсів просторового планування, регіональних стратегій і програм розвитку регіонів на макро-, мезо- та мікрорівні. Оцінка ролі суспільно-географічних досліджень у прийнятті управлінських рішень.	2

7	Практичне заняття 4. Науково-дослідницький проєкт прикладного суспільно-географічного дослідження Підготовка науково-дослідницького проєкту прикладного суспільно-географічного дослідження (на основі тем дисертацій здобувачів).	2
8	Семінарське заняття 4. Презентація та обговорення результатів індивідуальних науково-дослідницьких проєктів Публічний захист науково-дослідницьких проєктів прикладного суспільно-географічного дослідження (на основі тем дисертацій здобувачів). Обговорення результатів, рекомендацій, можливостей впровадження.	2
Усього		16

Практичні і семінарські роботи виконуються кожним здобувачем індивідуально (в залежності від теми дисертаційного дослідження).

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денна форма
1	<i>Опанування теми «Прикладні суспільно-географічні дослідження: сутність, специфіка, місце в системі географічних наук». Підготовка до семінарського заняття 1 «Сучасні прикладні суспільно-географічні дослідження: світовий та український досвід».</i>	12
2	<i>Опанування теми «Організація і проведення прикладних суспільно-географічних досліджень». Виконання практичної роботи 1 «Організація і проведення прикладних суспільно-географічних досліджень. Обґрунтування методів прикладних суспільно-географічних досліджень».</i>	12
3	<i>Опанування теми «Географічна експертиза проєктів і програм регіонального розвитку». Підготовка до семінарського заняття 2 «Географічна експертиза проєктів і програм регіонального розвитку»</i>	16
4	<i>Опанування теми «Розробка стратегій і програм регіонального розвитку». Виконання практичної роботи 2 «Розробка стратегій і програм регіонального розвитку».</i>	16
5	<i>Опанування теми «Методи прикладних суспільно-географічних досліджень».</i>	16
6	<i>Опанування теми «Підготовка аналітичних та експертних матеріалів». Виконання практичної роботи 3 «Підготовка аналітичних та експертних матеріалів».</i>	16
7	<i>Опанування теми «Напрями прикладних суспільно-географічних досліджень». Підготовка до семінарського заняття 3 «Прикладні суспільно-географічні дослідження регіонального розвитку та</i>	8

	регіональної політики».	
8	<i>Опанування теми «Впровадження результатів прикладних суспільно-географічних досліджень та оцінка їх ефективності».</i>	14
9	<i>Виконання практичної роботи 4 «Науково-дослідницький проєкт прикладного суспільно-географічного дослідження». Підготовка до семінарського заняття 4 «Презентація та обговорення результатів індивідуальних науково-дослідницьких проєктів».</i>	28
10	<i>Підготовка до підсумкової (залікової) контрольної роботи</i>	10
	Разом за курс	148

Результати самостійної роботи перевіряються через обговорення та презентацію виконаних завдань на практичних і семінарських заняттях; виконання відповідних практичних завдань та підготовки аргументованих відповідей на питання, що надаються в методичних розробках до практичних і семінарських занять; включення ключових тем до підсумкової (залікової) контрольної роботи.

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративні (розповідь з елементами бесіди, пояснення, лекція, ілюстрація тощо);
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові;
- дослідницькі методи;
- кейс-метод;
- метод проєктів.

Під час вивчення курсу передбачені лекції (інформаційні, проблемні), семінарські заняття з обговоренням актуальних проблем прикладної географії; практичні роботи здобувачів (із статистичною, географічною і картографічною інформацією, навчально-науковою та періодичною літературою, інтернет-джерелами, нормативно-правовими документами, регіональними стратегіями та програмами розвитку тощо), використання сучасних цифрових технологій та комп'ютерних програм для просторового аналізу; індивідуальні і групові консультації. Самостійна робота здобувачів передбачає: опрацювання окремих тем курсу; поглиблене вивчення фахової літератури; пошук та аналіз додаткової інформації; підготовку до семінарських занять та виконання практичних робіт; виконання індивідуального науково-дослідницького проєкту; підготовку до підсумкової (залікової) контрольної роботи.

Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365.

У разі продовження воєнного стану, пов'язаного зі збройною агресією проти України, та обумовленою цим складною безпековою ситуацією в Харківській області та місті Харків заняття проводяться дистанційно в форматі відеоконференції (платформи Zoom, Google Meet – на вибір здобувачів і з урахуванням обмеженості використання платформ). Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджерів.

8. Методи контролю

1. Перевірка та оцінювання виконаних практичних робіт.
2. Усне опитування на семінарських заняттях (індивідуальне, комбіноване, фронтальне).
3. Оцінювання активності та якості участі у дискусіях під час практичних і семінарських занять.
4. Розв'язання проблемних завдань під час аудиторних занять.
5. Захист науково-дослідницького проєкту.
6. Написання підсумкової (залікової) контрольної роботи.

Курс «Прикладні суспільно-географічні дослідження» створений та відкритий для здобувачів на навчальній платформі Moodle. Всі види контролю проводяться й оцінюються на цій платформі.

Підсумкова (залікова) контрольна робота проводиться в письмовій формі. У разі проведення заліку в дистанційній формі використовується LMS платформа «Moodle» з автентифікацією здобувача у режимі відеоконференції. Використовуються технічні і програмні засоби, які дозволяють забезпечити аудіо- і відеофіксацію.

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, всі контрольні заходи мають проводитися з обов'язковим дотриманням здобувачами вимог академічної доброчесності. Якщо академічну недоброчесність виявлено при проведенні підсумкової залікової контрольної роботи, його оцінка за виконання роботи має бути знижена до 0 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Залікова робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	Разом		
C1	ПР1	C2	ПР2		ПР3	C3		ПР4, C4			
7	7	7	7		7	7		18	60	40	100

T1, T2 ... T9 – теми

ПР – практична робота

C – семінарське заняття

Для допуску до складання підсумкової (залікової) контрольної роботи здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час практичних і семінарських занять, самостійної роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Практичне заняття 1-3 – 7 балів:

- виконання практичних завдань – 6 балів;
- доповіді за темами, відповіді на запитання, участь у дискусії – 1 бал.

Критерії оцінювання одного практичного заняття – від 0 до 7 балів:

0 балів – роботу не виконано або не подано на перевірку;

1-2 бали – завдання виконано частково, у тезовій формі; відсутній самостійний аналіз (матеріал повністю скопійовано з інтернет-джерел); знання фрагментарні та поверхові; відсутні практичні навички застосування методів дослідження;

3-4 бали – завдання виконано частково, висновки не обґрунтовані; робота містить суттєві методичні помилки або недбало оформлена; знання поверхові; практичні навички сформовані слабо;

5-6 балів – завдання виконано повністю і вчасно; робота містить незначні неточності; продемонстровано достатні теоретичні знання та практичні навички; висновки аргументовані;

7 балів – завдання виконано на високому рівні з творчим підходом; продемонстровано глибокі теоретичні знання та впевнене володіння методами дослідження; робота не містить зауважень; висновки аргументовані та мають практичну цінність.

Семінарське заняття 1-3 – 7 балів:

- підготовка до семінару (опрацювання літератури, аналіз джерел) – 4 бали;
- активна участь у дискусії, доповіді, виступи, відповіді на запитання – 3 бали.

Критерії оцінювання одного семінарського заняття – від 0 до 7 балів:

0 балів – здобувач не підготувався до семінару, не бере участі в обговоренні;

1-2 бали – здобувач підготувався поверхово; відповіді фрагментарні, без аналізу джерел; участь у дискусії пасивна; знання поверхові та безсистемні;

3-4 бали – здобувач підготувався до семінару частково; відповіді неповні, недостатньо аргументовані; опрацьовано обмежену кількість джерел; участь у дискусії епізодична; знання базові, але недостатні;

5-6 балів – здобувач добре підготувався до семінару; опрацьовано основну літературу; відповіді аргументовані, містять незначні неточності; активна участь у дискусії; продемонстровано достатні теоретичні знання;

7 балів – здобувач ґрунтовно підготувався до семінару; опрацьовано основну та додаткову літературу; відповіді повні, аргументовані, з використанням прикладів; активна та конструктивна участь у дискусії; продемонстровано глибокі теоретичні знання та здатність до критичного мислення.

Науково-дослідницький проєкт (практична робота 4 + семінарське заняття 4) – 18 балів:

- виконання проєкту – 14 балів;
- доповідь, відповіді на запитання, участь у дискусії – 4 бали.

Критерії оцінювання науково-дослідницького проєкту – від 0 до 18 балів:

Високий рівень (14-18 балів): проєкт має виражену прикладну спрямованість і практичну значимість, пов'язаний з темою дисертаційного дослідження здобувача. Висунуті актуальні проблеми, достатня глибина проникнення в проблему. В процесі роботи використані різноманітні методи дослідження, сучасні інструменти просторового аналізу. Продemonстрована нестандартність мислення, творчий підхід. Прийняті рішення доведені, рекомендації аргументовані, мають практичну цінність. Продemonстрована глибина знань з предмету. Доповідь вирізняється якістю, переконаністю, аргументованістю. Доповідач готовий

до дискусії, повно відповідав на запитання. Продemonстрована культура мовлення. Використана якісна візуалізація (карти, графіки, інфографіка).

Достатній рівень (9-13 балів): проєкт має прикладну спрямованість і практичну значимість, пов'язаний з темою дисертації. Висунуті актуальні проблеми, але проникнення в них недостатнє. У процесі роботи використані різноманітні методи дослідження, але застосовані стандартно. Рекомендації недостатньо аргументовані. Доповідь переконлива, але не всі твердження достатньо аргументовані. Не повною мірою продемонстрована глибина знань з предмету. Доповідач готовий до дискусії, але наявні недоліки у відповідях на запитання. Допущені мовленнєві недоліки. Використана візуалізація.

Середній рівень (4-8 балів): проєкт не має вираженої практичної спрямованості, слабо пов'язаний з темою дисертації. Проблеми не вирізняються актуальністю, розроблені поверхнево. Рішення й рекомендації не аргументовані. Доповідь недостатньо аргументована, не переконлива. Знання з предмету поверхневі. Допущені мовленнєві недоліки. Візуалізація слабка або відсутня.

Низький рівень (0-3 бали): проєкт не має практичної спрямованості, не пов'язаний з темою дисертації. Висунуті проблеми не розроблені. Проєкт не має чітко висловлених рішень та рекомендацій. Доповідь не підготована або підготована на низькому рівні. Рівень знань з предмету низький. Візуалізація відсутня.

Підсумкова (залікова) контрольна робота – 40 балів: система завдань різного типу і рівня складності (тестові завдання; визначення і розкриття сутності понять; питання, що передбачають розгорнуті відповіді). Детальна розбаловка підсумкової (залікової) контрольної роботи представлена на самій роботі біля кожного завдання.

Визнання результатів навчання, отриманих у **неформальній освіті** (літні школи, онлайн-курси, тренінги з указаними результатами навчання, які є тотожними до указаних у робочій програмі дисципліни), проводиться за заявою здобувача відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для дворівневої шкали оцінювання
50-100	зараховано
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки: навчальний посібник. Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. 376 с.

2. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. Навчальний посібник. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського». 2022. 173 с.
3. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація : монографія. Київ, 2009. 346 с.
4. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія. За ред. З. С. Варналія. Київ : НІСД, 2007. 768 с.
5. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX-XXI століть: нові пріоритети. Київ : Наукова думка, 2006. 512 с.
6. Литвин С. Х., Добровольська В. В. Підготовка дослідницького проєкту та презентація результатів наукових досліджень : підручник. Київ : НАКККиМ, 2022. 253 с.
7. Маруняк Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. Київ : Реферат, 2007. 224 с.
8. Мезенцев К. В., Підгрушний Г. П., Мезенцева Н. І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація : монографія. Київ : Прінт сервіс, 2014. 132 с.
9. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2005. 253 с.
10. Методи суспільно-географічних досліджень: навчально-методичне видання / за ред. К. Мезенцева. Київ: Видавництво «Фенікс», 2021. 100 с.
11. Немець К. А., Немець Л. М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 170 с.
12. Немець К. А., Немець Л. М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: монографія. Харків: РВВ ХНУ, 2013. 189 с.
13. Немець Л. М. Стійкий розвиток: соціально-географічні аспекти (на прикладі України) : монографія. Харків : Факт, 2003. 383 с.
14. Немець Л., Мезенцев К., Гусєва Н., Мезенцева Н., Мельничук А., Немець К., Сегіда К. Соціальна географія: підручник. За ред. Л. Немець та К. Мезенцева. Київ-Харків, 2019. 305 с.
15. Пилипенко І. О., Мальчикова Д. С. Методики суспільно-географічних досліджень (на матеріалах Херсонської області) : навчальний посібник. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2007. 112 с.
16. Підгрушний Г. П. Промисловість і регіональний розвиток України : монографія. Київ : Інститут географії НАН України, 2009. 300 с.
17. Пістун М. Д., Мельничук А. Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку : навчальний посібник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. 286 с.
18. Покляцький С. А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження. Київ: Наукова думка, 2016. 184 с.
19. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія. За ред. З. С. Варналія. Київ : Знання України, 2005. 498 с.
20. Сазонець І. Л., Ковшун Н. Е. Управління науковими проєктами. Центр учбової літератури. 2023. 208 с.
21. Смаль В. В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади

- суспільно-географічного дослідження. Київ : Київський нац. ун-тет імені Тараса Шевченка, 2011. 370 с.
22. Смаль І. Економічна і соціальна географія України : навчальний посібник. Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2009. 287 с.
 23. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 632 с.
 24. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С. Планування території : навчальний посібник. Херсон : Грін Д. С, 2014. 268 с.
 25. Топчієв О.Г., Мальчикова Д. С., Яворська В. В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики: навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 372 с.
 26. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Пилипенко І. О., Яворська В. В. Методологічні засади географії: підручник. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 366 с.
 27. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : колективна монографія. За ред. К. Мезенцева, О. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. 438 с.
 28. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 296 с.
 29. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 744 с.
 30. Якименко І., Штефан Є., Лук'янихін В. Управління науковими проєктами : навчальний посібник. Київ. НУХТ, 2022. 139 с.

Допоміжна література:

1. Барановський М. О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. Ніжин, 2009. 396 с.
2. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. Т.1. Природно-техногенна (екологічна) безпека. За ред. Б. М. Данилишина. Київ : Наукова думка, 2008. 391 с.
3. Возняк Г. В. Сучасні теорії та парадигми регіонального розвитку: практичний вимір для України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. трав. (Вип. 5). С. 671-677. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/138.pdf>
4. Гусева Н., Маляренко К., Лимар О. Пріоритетні сфери і галузі економіки України: трансформації в умовах війни. *Часопис соціально-економічної географії : міжрегіональний збірник наукових праць*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2024. Вип. 36. С. 75-80.
5. Гусева Н. Методологічні аспекти нейромережевої кластеризації регіонів: аналіз варіативності результатів самоорганізаційних карт Кохонена. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. Вип. 42. С. 36-44. DOI: 10.26565/2075-1893-2025-42-04 URL : <https://periodicals.karazin.ua/pbgok/article/view/27571/24368>.
6. Гудзеляк І. І. Географія населення : навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 232 с.
7. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління. *Вісник Національної академії державного управління*. 2010.

- № 4. С. 141-148. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2010-4-20.pdf>.
8. Запотоцький С. П. Регіональна конкурентоспроможність: суспільно-географічні засади формування: монографія. Київ: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. 424 с.
 9. Заставний Ф. Депресивні регіони України: аналіз, оцінка, проблеми. *Регіональна економіка*. 2005. № 1. С. 76-90.
 10. Мельник І. Г. Старопромислові райони: типологічні риси і класифікація. *Суспільно-, фізико-географічні та геоекологічні проблеми старопромислових районів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 75-річчю утворення кафедри географії Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (17-19 жовтня 2011 р., м. Луганськ)*. Відп. ред. І. Г. Мельник. Луганськ : Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. С. 17-22.
 11. Методологічні основи наукових досліджень : підручник / Н. І. Посвятенко та ін.; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Факт, 2022. 318 с. URL : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/58468>
 12. Основи наукових досліджень : навчально-методичний посібник / О. Г. Романовський та ін.; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Іванченко І. С., 2022. 150 с. URL : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56902>
 13. Тихомирова Є. Б. Моделі регіональної політики ЄС. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pmv/2011_3/p053.pdf
 14. Яворська В. В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні : монографія. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. 384 с.
 15. Kliuchko L., Bedriy E., Kucheriava H., Husieva N. Urbicide in Eastern Ukraine (case study of the city of Kharkiv, Ukraine). *Achieving Sustainability in Ukraine through Military Brownfields Redevelopment*. Oradea-Kharkiv, 2023.
 16. Niemets L., Husieva N., Suptelo O., Sehida K., Kravchenko K. Research of brownfields and greyfields of the city: theory and practice. «*Vision 2020: Sustainable Economic Development and Application of Innovation Management from Regional expansion to Global Growth*» : *The International Business Information Management Conference (32nd IBIMA) (Seville, Spain 15-16 November, 2018)*. Editor Khalid S. Soliman. P. 409-435.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Дайджест відновлення України. *ОФІС РЕФОРМ Кабінету Міністрів України*. URL: <https://rdo.in.ua/daydzhest-vidnovlennya-ukrayiny>
2. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». URL: <http://ird.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Держстат. URL: <https://stat.gov.ua/uk>
5. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки та план заходів з її реалізації. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi>
6. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/>

7. Закон України від 9 липня 2022 року № 2389-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій». *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>
8. Закон України від 4 березня 2004 року № 1580-IV «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст». *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1580-15#Text>
9. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23 березня 2000 року № 1602-III (редакція від 02. 12. 2012 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1602-14>
10. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (редакція від 31. 10. 2025 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року № 156-VIII (редакція від 01. 01. 2026 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
12. Закон України «Про державні цільові програми» від 18 березня 2004 року № 1621-IV (редакція від 31. 03. 2023 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
13. Електронна бібліотека авторефератів дисертацій. *Електронний фонд Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. URL: http://www.nbuv.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/%5Bin=_scripts/ep.in%5D
14. Інститут регіонального розвитку. URL: <https://www.institute.lviv.ua/>
15. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: <https://www.icps.com.ua/>
16. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <http://dknii.gov.ua>
17. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua>
18. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <http://minregion.gov.ua>
19. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>
20. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. *Електронний фонд Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace/>
21. Національна економічна стратегія України на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
22. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
23. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/strategiya-staloho-rozvytku-ukrayiny-do-2030-roku>
24. Advantage Ukraine. URL: <https://advantageukraine.com/ua/>